

WOJEWODA W., ŁAWRYNOWICZ M. 2006. Czerwona lista grzybów wielkoowocnikowych w Polsce. In: MIREK Z., ZARZYCKI K., WOJEWODA W., SZELAŃG Z. (Eds.). Czerwona lista roślin i grzybów Polski. Instytut Botaniki im. W. Szafera PAN, Kraków: 53-70.

Summary

In November 2016 new localities of *Geastrum triplex* and *G. melanocephalum* were found in Bydgoszcz (Fordon, ATPOL CC-27). The species are listed in the Polish Red List of Macromycetes (Wojewoda, Ławrynowicz 2006) in the category E – endangered species. This is the second locality for both described species in the city. Basidiomes were found on the intensively trampled, anthropogenic habitat, nearby a roadside pine forest.

Adres autora:

Barbara Kilińska
Katedra Ekologii, Instytut Biologii Środowiska
Uniwersytet Kazimierza Wielkiego
Al. Ossolińskich 12 85-093 Bydgoszcz
e-mail: b.kilinska@ukw.edu.pl

Adres do korespondencji:
Barbara Kilińska
ul. Łochowskiego 4/86
85-796 Bydgoszcz

Paweł Czechowski, Grzegorz Jędro, Ryszard Orzechowski

NOWE STANOWISKA NADOBNIKA WŁOSKIEGO *CALLIPTAMUS ITALICUS* (LINNAEUS, 1758) (ORTHOPTERA, ACRIDIDAE, CALLIPTAMINAE) W WOJEWÓDZTWIE LUBUSKIM

New localities of the Italian Locust *Calliptamus italicus* (Linnaeus, 1758) (Orthoptera, Acrididae, Calliptaminae) in Lubuskie Province

Nadobnik włoski *Calliptamus italicus* jest gatunkiem subpontyjsko-mediterrejskim, którego zasięg obejmuje południową i południowo-wschodnią Europę, Azję Mniejszą i Środkową oraz północną Afrykę. Jest gatunkiem zanikającym w północnych częściach zasięgu. W Polsce zagrożony, a jego występowanie w kraju u schyłku XX wieku i na początku XXI wieku ograniczało się głównie do Puszczy Sandomierskiej (Liana 2004). W „Polskiej czerwonej księdze zwierząt” ma kategorię EN - gatunki bardzo wysokiego ryzyka (Liana 2004).

Prowadząc obserwacje przyrodnicze w woj. lubuskim nadobnika włoskiego odnotowano na 12 stanowiskach. W większości przypadków wykonano dokumentację fotograficzną, a przynależność gatunkową potwierdzono używając przewodnika fotograficznego „Szarańczaki” Heiko Bellmanna (2009). Poprawność oznaczenia z niektórych stanowisk została także potwierdzona przez Pana Seweryna Grobelnego, któremu serdecznie dziękujemy.

Poniżej przedstawiono lokalizację i charakterystykę wykrytych stanowisk:

VT 79 – Kunice, gm. Słubice, nieczynny fragment żwirowni w dolinie Odry, 52°16'32.7"N 14°38'20.8"E; ca 70 osobników na obszarze około 0,5 ha. Nadobniki przebywały na przesuszonym żwirowym podłożu, gdzie dominującymi gatunkami roślin były: kocanka piaszkowa *Helichrysum arenarium*, macierzanka *Thymus* sp., krwawnik *Achillea* sp. i wiesiołek *Oenothera* sp.; 12 i 23.07.2009 (P. Czechowski, G. Jędro).

VT86 – Wałowice, gm. Gubin, suche wrzosowisko na skraju borów i odłogowanych gruntów ornych, 52°00'05.5"N i 14°48'41.5"E; ca 1 os., 13.07.2010 (R. Orzechowski i M. Śmi-giel).

VT87 – Rąpice, gm. Cybinka (Krzesiński Park Krajobrazowy), piaszczysta szeroka droga leśna w borach sosnowych w okolicy jeziora Rąpickiego, 52°06'11.6"N i 14°44'04.5"E; kilkanaście osobników, 26.07.2010 (R. Orzechowski i H. Wasielewski).

WT35 – Zielona Góra: ul. Cisowa (Osiedle Leśne), trawnik przed blokiem, 51°56'37.3"N i 15°27'12.8"E; 1 osobnik, 01.08.2010; okolice Osiedla Leśnego, uprawa sosny na zrębie, 51°56'52.9"N i 15°27'02.8"E; 1 osobnik, 15.09.2011; Zawada, murawa szczotlichowa na zarastających sosną suchych odłogach, 51°58'59.9"N i 15°34'50.7"E, kilka os. 04.08.2015; ul. Jałowcowata (Jędrzychów), piaszczysto pod linią energetyczną, 51°54'57.9"N i 15°30'12.2"E, 1 os. 08.07.2016; ul. Unii Europejskiej, piaszczysto pod linią energetyczną, 51°55'32.9"N i 15°28'35.8"E; ca 1 os., 19.07.2016 (R. Orzechowski).

WT37 – Darnawa, gm. Skąpe, nieczynny nasyp kolejowy przecinający dolinę rzeki Ołoboczek, 52°08'56.6"N i 15°29'41.6"E, 2 os. 24.07.2012 (R. Orzechowski).

VT72 – Brożek, gm. Brody, piaszczyste tereny ze zbiornikami wodnymi po eksploatacji żwiru w dolinie Nysy Łużyckiej, 51°42'39.4"N i 14°41'50.7"E; ca 1 os., 03.08.2013 (R. Orzechowski).

WT19 – Barcikowo, gm. Łagów (otulina Łagowsko-Sulęcińskiego Parku Krajobrazowego), piaszczysta przy sztucznych zbiornikach w początkowym odcinku rzeki Pliszki koło jeziora Malcz, 52°20'16.7"N i 15°13'47.7"E; ca 1 os., 13.08.2015. Obserwacja potwierdza istnienie stanowiska odnalezione w 2008 roku (Orzechowski 2009).

VT 98 – Sądów, gm. Cybinka, niewielka trawiasta polana przy leśnej drodze, 52°13'48.5"N 14°52'50.6"E, 1 os. 20.07.2016 (P. Czechowski)

Siedliska, w których stwierdzono nadobnika odpowiadają jego wymogom. W Europie Środkowej spotykany jest w suchych i ciepłych miejscach, związany z murawami kserotermicznymi i psammofilnymi (Liana 2004).

Gatunek ten może występować w formie samotnej (osiadłej) i w formie stadnej, która może wędrować (Miščenko 1952). Liana (2004) sugeruje, że prawdopodobnie część obserwacji z północnej Polski odnosi się do migrującej formy stadnej. Być może opisywana obserwacja z Kunic, dotycząca dużej liczby osobników, odnosi się właśnie do tej formy?

W woj. lubuskim *C. italicus* dawniej wykazywany był przez Koertha (1914) i Bazyluka (1950, 1954). Nie potwierdzony przez Moczulską (1979) w czasie badań prostoskrzydłych w latach 1975-1976. W ostatnich latach został ponownie odnaleziony na obszarze woj. lubuskiego. Pierwsze stanowisko znaleziono w roku 2006 koło Maszewa (gm.) i kolejne pięć w roku 2007 (Mlecza 2008). Następnie w roku 2008 w otulinie Łagowsko-Sulęcińskiego Parku Krajobrazowego, w 2009 roku na terenie Gryżyńskiego Parku Krajobrazowego (Orzechowski 2009) oraz w 2011 roku w Parku Narodowym „Ujście Warty” (J. Przybylska, inf. ustna). Opisywane przez nas obserwacje są uzupełnieniem wiedzy o występowaniu nadobnika włoskiego na terenie woj. lubuskiego i mogą świadczyć o prawdopodobnym stałym zasiedlaniu obszaru województwa. Zarówno obserwacje z lubuskiego oraz nowe dane z poza stałego

zasiegu, np. z Opolszczyzny (Blaik 2007) czy Wyżyny Małopolskiej (Sępioł 2012) sugerują odradzanie się populacji nadobnika włoskiego w Polsce.

LITERATURA

- BAZYLUK W. 1950. Materiały do fauny Ziemi Zachodnich. Prostoskrzydłe (Orthoptera) Ziemi Lubuskiej i Śląska. Bad. Fizjogr. Pol. Zach. 2, 2: 136-156.
- BAZYLUK W. 1954. Badania nad prostoskrzydłymi (Orthoptera), karaczanami (Blattodea) i skorkami (Dermaptera) północno-zachodniej Polski. Pr. Kom. Biol. PTPN 15, 2: 131-147.
- BELLMANN H. 2009. Szarańczaki. Przewodnik entomologa. Multico, Warszawa.
- BLAIK T. 2007. Nowe dane o *Phaneroptera falcata* (Poda, 1761) i innych gatunkach prostoskrzydłych (Orthoptera: Tettigoniidae, Catantopidae, Acrididae) ze Śląska i Sudetów Wschodnich. Przyroda Sudetów 10: 89-96.
- KOERTH A. 1914. Beiträge zur Fauna der Umgegend von Schwerin a. W. Z. naturw. Abt. Dtsch. Ges. Posen 21: 1-22.
- LIANA A. 2004. *Calliptamus italicus* (Linnaeus, 1758) nadobnik włoski. In: Głowaciński Z., Nowacki J. (Eds.). Polska czerwona księga zwierząt. Bezkręgowce. IOP PAN, Kraków & Akademia Rolnicza im. A. Cieszkowskiego, Poznań: 66-67.
- MIŠČENKO L.L. 1952. Nasekomye prjamokrylye. Sarančevye (Catantopinae). In: Fauna SSSR, 4, 2. Moskva, Leningrad.
- MLECZAK M. 2008. Bezkręgowce. In: Jerzak L. (Eds.). Opracowanie ekofizjograficzne województw lubuskiego – przyroda ożywiona. Zielona Góra: 93-111.
- MOCZULSKA W. 1979. Prostoskrzydłe (Orthoptera) Ziemi Lubuskiej. Bad. Fizjogr. Pol. Zach., C. 32: 45-58.
- ORZECZOWSKI R. 2009. Obserwacje wybranych gatunków prostoskrzydłych (Orthoptera) w południowej części województwa lubuskiego. Przegl. Przyr. 20, 1-2: 45-50.
- SĘPIOŁ B. 2012. Nowe stanowiska nadobnika włoskiego *Calliptamus italicus* (Linnaeus, 1758) (Orthoptera, Catantopidae) na Wyżynie Małopolskiej. Naturalia 1: 148-149.

Summary

In 2009-2016 twelve localities of the Italian Locust *Calliptamus italicus* were discovered in Lubuskie Province. The sites were situated in different parts of the province and the habitats met the requirements of the species. The described observations confirm the species' recolonisation of Western Poland.

Adresy autorów:

Paweł Czechowski
Instytut Administracji i Turystyki PWSZ
w Sulechowie
ul. Armii Krajowej 51, 66-100 Sulechów
e-mail: paczech@wp.pl

Ryszard Orzechowski
ul. Cisowa 1E/6, 65-960 Zielona Góra
e-mail: rysiaty@wp.pl

Grzegorz Jędro,
Słowiński Park Narodowy,
Bohaterów Warszawy 1a, 76-214 Smołdzino
e-mail: rufinus@o2.pl